

Konferencja „Husserl Circle” we Florencji

W dniach 27-30 kwietnia 2011 roku w Gonzaga University we Florencji (Włochy) odbyła się doroczna, czterdziesta druga, konferencja „Husserl Circle”, międzynarodowego towarzystwa naukowego z siedzibą w Stanach Zjednoczonych, które skupia badaczy myśli fenomenologicznej¹. Swoją obecność na konferencji wyraźnie zaznaczyła włoska fenomenologia, zarówno w formie udziału przedstawicieli młodego pokolenia tej filozofii, jak i jako przedmiot analiz na przykładzie recepcji klasycznych idei Edmunda Husserla w filozofii Enza Paciogo. Program konferencji, co podkreślił w powitaniu **Patrick Burk** (Gonzaga University), opracował komitet naukowy, poddając propozycje rygorystycznej selekcji. Ostatecznie całość charakteryzowała się równowagą pomiędzy prezentacją wyników dociekań uznanych fenomenologów i młodych badaczy. Do programu włączono czternaście referatów, a po każdym z nich prezentowano referat komentujący. W ramach obrad zorganizowano także dwie sesje, podczas których dyskutowano niedawno opublikowane książki na temat filozofii Husserla. Podczas konferencji dominowały tematy metodologiczne, ale nie zabrakło konfrontacji koncepcji Husserla z innymi kierunkami filo-

¹ Wyjazd na konferencję był realizowany w ramach projektu Badań Własnych (nr 538-7102-0678-1) w Uniwersytecie Gdańskim.

zoficznymi, odczytania jego teorii w kontekście problematyki etycznej oraz opracowań historycznych.

Wśród tematów metodologicznych **George Heffernan** (Merrimack College) zaproponował krytyczną analizę *Idei fenomenologii* w odniesieniu do postulowanej przez Husserla redukcji oczywistości do adekwatnego samo-dania. Heffernan wskazywał na liczne skróty argumentacyjne w klasycznym, niewielkim dziele niemieckiego filozofa, argumentując, że zaprezentowane tam sformułowanie redukcji jest dalekie od jasności. Dodatkowo zabieg redukcji jest dwuznaczny, ponieważ z jednej strony pozwala zdefiniować właściwy obszar tematyczny dociekań fenomenologicznych i z tego powodu – przywołując określenie Heffernana – ma funkcję wyzwalającą, lecz z drugiej strony redukcja nie pozwala badać przypadków „mętnego” poznania. Dlatego redukcja w tej postaci, w jakiej została zdefiniowana w *Idei fenomenologii*, pełni także funkcję ograniczającą.

Ronald Bruzina (University of Kentucky) w referacie pt. *Points for Phenomenology Antecedent to the Dichotomizing of „Natur” and „Geist”* przedstawił problem interpretacji relacji ducha i natury – pojęć, z którymi można się spotkać w wykładach Husserla z semestru letniego 1927 roku – w świetle analiz zagadnienia czasu z *Manuskryptów-C*. Głównym pojęciem podającym w wątpliwość jasne przeciwstawienie obu momentów jest pojęcie *Faktum*. Jak argumentował Bruzina, z perspektywy *Faktum* natura jest nie do pomyślenia bez ducha, a duch bez natury. Wskazywany przez referenta poziom splątania obu momentów to poziom pierwotnej czasowości. Swoją referat Bruzina zakończył, stawiając problem, jak należy rozumieć transcendentalność w kontekście analiz źródłowej obecności i czasowości, czy pojęcie to należy utrzymać, odrzucić, czy też przedefiniować.

Rodzaj manifestu badawczego na temat rozumienia fenomenologii jako całości zaprezentował **Claudio Majolino** (University Lille). Zbudował on swój manifest w oparciu o analizę pojęcia wielości, które – według referenta – łączy ze sobą wczesną fazę twórczości Husserla z jego późną filozofią. W prezentacji przedstawiono kontrowersyjne stanowisko, zgodnie z którym fenomenologia jako taka jest jedynie pewnego rodzaju grą językową, a tym samym nie może sprostać maksymalistycznym celom, które stawiał jej twórca.

Witold Płotka (Uniwersytet Gdański) zaproponował odczytanie głównego pojęcia fenomenologii transcendentalnej – redukcji – w horyzoncie kategorii pytania i odpowiedzi. W referacie zrekonstruowano dwa modele pytania: binarny model pytania nakierowanego na odpowiedź i model pytania transcendentalnego o strukturze kołowej. Ostatni model miałby wyjaśniać, zdaniem referenta, dlaczego w fenomenologii Husserla ma się do czynienia z dociekaniem nad samymi problemami, a nie tylko z budowaniem zamkniętego systemu tez. Warto odnotować, że referat uhonorowano nagrodą „The 2011 CARP Directors’ Memorial Prize in Honor of José Huertas-Jourda”, przyznaną przez dyrektora Centre for Advanced

Research in Phenomenology (CARP) z siedzibą w University of Memphis; nagroda jest przyznawana corocznie podczas obrad „Husserl Circle” autorowi najlepszego referatu konferencji spośród przedstawicieli młodego pokolenia fenomenologów.

Pozostałe referaty o tematyce metodologicznej traktowały o Husserlowskiej teorii świadomości jako procesu syntetycznego (**Francesca Dell’Orto**, Università degli Studi di Torino), pojęciu intuicji kategorialnej (**Francesco Lanzillotti**, Università di Pisa) oraz wariacji imaginacyjnej (**Daniele De Santis**, Università degli Studi di Roma), a także teorii indywidualacji (**Michela Summa**, Università di Pavia).

O konfrontacji myśli Husserla z filozofią Maurice’a Merleau-Ponty’ego traktował referat Dermota Morana (University College Dublin) pt. *Husserl and Merleau-Ponty on Intertwining („Verflechtung”), Chiasm and Reflexivity*. W swoim referacie Moran rozpoczął od obserwacji Merleau-Ponty’ego na temat podwójnego charakteru ciała, poprzez które człowiek, doświadczając świata, może zarazem doświadczać samego tego ciała. Innymi słowy, ciało jest jednocześnie doświadczające i doświadczane. Zdaniem referenta, drogę do szerokich analiz cielesności według francuskiego myśliciela wyznaczył Husserl, co wyraźnie można zaobserwować na przykładzie wykładów o rzeczy i przestrzeni z 1907 roku. Żywe ciało, według celnych uwag Morana, już zawsze jest „splątane” z bryłą cielesną i nie można jasno rozgraniczyć obu elementów. Husserl zależność tę śledził także w odniesieniu do zagadnienia relacji pomiędzy wyrażeniem i znaczeniem, których nie można precyzyjnie zdefiniować w oderwaniu od siebie nawzajem. Z referatu Morana wypływał ciekawy wniosek, że ostatnie dzieło Merleau-Ponty’ego – *Widzialne i niewidzialne* – nie jest niczym innym, jak tylko medytacją nad fenomenologią Husserla. Z tego powodu, idąc za Moranem, fenomenologia ostatecznie staje się metafizyką.

Pozostałe referaty o tematyce porównawczej dotyczyły związków fenomenologii z tradycją neokantowską (**Andrea Staiti**, Boston College), ze współczesną filozofią umysłu, w szczególności problemowi psycho-fizycznemu (**Emiliano Trizio**, Seattle University) oraz konfrontacji Husserlowskiego ujęcia analityczności z klasyczną krytyką tego pojęcia w opracowania Quine’a (**Evan Clarke**, Boston College).

Tematyce etycznej i pojęciu wartości poświęciła swój referat **Sonja Rinofner-Kreidl** (Karl-Franzens-Universität Graz). Referentka rozważała problem rozumienia aktów wartościowania w świetle Husserlowskiego przeciwstawienia aktów obiektywizujących i nieobiektywizujących z *Badań logicznych*. Jak argumentowała, ujęcie wartościowania jako pierwszego bądź drugiego rodzaju aktu zależy od przyjętego modelu relacji podmiotu do wartości. Jeżeli podmiot kieruje się bezpośrednio ku samym wartościom jako odrębnym bytom, wówczas wartościowanie należy rozumieć jako akt obiektywizujący, ale w przypadku, gdy przypisanie wartości opiera się na refleksji, klasyfikacja taka jest problematyczna.

Referat **Roberta Sandmeyera** (University of Kentucky) można zaliczyć do opracowań o naturze historycznej. Referent skupił się w nim na rekonstrukcji zało-

żeń budowanego w 1930 roku przez Husserla i Eugena Finka, ówczesnego asystenta twórcy fenomenologii, systemu filozofii. Odwołując się do notatek sporządzonych przez obu myślicieli, Sandmeyer wskazywał na różnice w kolejnych wersjach planu systemu filozofii i argumentował za ewolucją w definiowaniu przez obu filozofów zadań fenomenologii. Przyczyną zrekonstruowanych zmian była, idąc za Sandmeyerem, chęć radykalizacji projektu fenomenologii i pomyślenia tego, co absolutne z całą filozoficzną odpowiedzialnością.

Dwie sesje poświęcone książkom dotyczyły opracowania pt. *Logic and Philosophy of Mathematics in the Early Husserl* (Springer, Dordrecht 2010) autorstwa Stefani Centrone (Universität Hamburg) oraz książki Burta Hopkinsa (Seattle University) *The Philosophy of Husserl. Challenging Prevailing Views on the Origins of Phenomenology* (Acumen, Durham 2010). Pierwszą z wymienionych książek omawiali w swoich referatach **Mirja Hartimo** (University of Helsinki) oraz **Robert Traggesser** (USA), drugą z kolei – **Steven Crowell** (Rice University) i **John Drummond** (Fordham University). Na zarzuty sformułowane w komentarzach odpowiadali następnie autorzy książek. Pracę Centrone doceniono za jasność przedstawienia problematyki logiki i filozofii matematyki jako indywidualnego przedsięwzięcia Husserla, co stanowi istotny wkład do współczesnej recepcji fenomenologii sprzed sformułowania jej jako projektu transcendentального. Natomiast książka Hopkinsa spotkała się z entuzjastycznym przyjęciem jako bardzo dobrze opracowany podręcznik, podważający zasadność postmodernistycznej krytyki sformułowanej wobec filozofii Husserla.

Trudno nie zaliczyć 42. dorocznej konferencji „Husserl Circle” do udanych. Każdemu z referatów towarzyszył komentarz do prezentowanej tezy, co zawsze nadawało dyskusjom żywy przebieg. Nie powinno zatem dziwić, że referaty stawały się przyczynkami do licznych komentarzy i dodatkowo prowokowały do dyskusji, a ponieważ dyskusja jest wyznacznikiem żywej filozofii, można skłaniać się do przekonania o niesłabnącej sile fenomenologii. Spotkanie we Florencji pokazało, że w ramach ruchu fenomenologicznego dużą popularnością wciąż cieszą się fundamentalne problemy metodologiczne, które wydają się łączyć wczesną fazę rozwoju filozofii Husserla z jej późniejszymi sformułowaniami. Bogactwo fenomenologii wpływa także z ujmowania jej przede wszystkim jako metody, czy to opisowej, czy też – transcendentальной. Można żałować, że konferencje tego typu odbywają się tylko raz w roku. W przyszłym roku „Husserl Circle” spotka się w Stanach Zjednoczonych; czterdziesta trzecia konferencja tego towarzystwa naukowego odbędzie się w Boston College.

Witold Płotka (Gdańsk)